

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

СХВАЛЕНО:

Вченою радою Сумського НАУ

Протокол № 19 від 02.05 2025 р.

ВВЕДЕНО В ДІЮ:

Наказом ректора Сумського НАУ

№ 200/ср від 04.05 2025 р.

ПОЛОЖЕННЯ

**про організацію вивчення навчальних дисциплін
вільного вибору здобувачами вищої освіти**

Суми – 2025

1. Загальні положення

Положення визначає процедури реалізації здобувачами освітнього ступеня бакалавра, магістра та доктора філософії права на вибір навчальних дисциплін, передбаченого Законом України «Про вищу освіту».

- 1.1. Положення розроблено відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Стандартів та рекомендацій щодо забезпечення якості у європейському просторі вищої освіти (ESG, 2015) з урахуванням рекомендацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо гуманітарної складової освітнього процесу від 27.11.2019 р.
- 1.2. Вибіркові дисципліни є інструментом формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти, їх обсяг повинен складати не менше 25 відсотків від загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених освітньою програмою (ОП) та навчальним планом підготовки здобувачів вищої освіти на певному рівні вищої освіти. Модель організації викладання дисциплін вільного вибору формується з метою забезпечення максимально широкого вибору здобувачами вищої освіти, розвитку їх загальних та фахових компетентностей.
- 1.3. Здобувачі певного рівня вищої освіти мають право обирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти.
- 1.4. Вибір навчальних дисциплін здобувач вищої освіти здійснює в процесі формування свого індивідуального навчального плану у межах, передбачених відповідною ОП та робочим навчальним планом, з дотриманням послідовності їх вивчення відповідно до структурно логічної схеми підготовки за освітньою програмою. Після включення вибіркової дисципліни в індивідуальний навчальний план здобувача вищої освіти, вона є обов'язковою для вивчення таким здобувачем вищої освіти.
- 1.5. Контроль успішності загальноуніверситетських вибірових дисциплін першого (бакалаврського) рівня здійснюється у формі заліку. Для фахових вибірових дисциплін другого (магістерського) та третього (доктор філософії) рівнів форму контролю (залік, диференційований залік, екзамен) визначає сумісно гарант освітньої програми та проєктна група, якщо інше не передбачено внутрішніми нормативними документами університету, рішеннями Вченої ради або Ради із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Критерії контролю (вхідні вимоги, форми контролю, мінімальні бали) затверджуються викладачем, оприлюднюються в силабусі та доводяться до здобувачів на першому занятті кожного семестру.

2. Планування вибірових дисциплін

- 2.1. Вибіркові дисципліни плануються стандартизованого розміру – 5 кредитів ЄКТС для усіх освітніх програм, що реалізуються на усіх трьох рівнях вищої освіти:

- 2.1.1 на першому (бакалаврському) рівні з третього по восьмий семестр включно що семестру (всього 12 дисциплін, 60 кредитів ЄКТС), а також на магістерському рівні для спеціальностей 211, 212 (ОП обсягом 360 кредитів ЄКТС) - з третього по дванадцятий семестри (всього 18 дисциплін, 90 кредитів ЄКТС);
- 2.1.2. на другому (магістерському) рівні – у другому та третьому семестрах (всього 5 дисциплін, 25 кредитів ЄКТС);
- 2.1.3. на третьому рівні (доктора філософії) – як правило у третьому – четвертому семестрах, 2 – 3 дисципліни залежно від розміру освітньої складової освітньо - наукової програми, що передбачений відповідним стандартом вищої освіти. Для іноземних громадян та осіб без громадянства, що навчаються на третьому рівні вищої освіти вибіркові дисципліни можуть плануватися на другий семестр навчання, якщо це передбачено робочим навчальним планом.
- 2.2. У структурі вибіркових дисциплін передбачаються дисципліни, спрямовані на розвиток загальних компетентностей, та дисципліни, які спрямовані на розвиток фахових компетентностей.
- 2.3. У навчальних планах за усіма ОП, які реалізуються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти у Сумському НАУ, а також ОП спеціальностей 211, 212, обсягом 360 кредитів ЄКТС, передбачаються дисципліни, що спрямовані на розвиток загальних компетентностей (в тому числі дисципліни інших спеціальностей), які пропонуються усьому контингенту здобувачів вищої освіти (далі – загально університетські вибіркові дисципліни) з третього по п'ятий семестр включно (третій семестр «Гуманітарна вибіркова дисципліна», третій – четвертий семестр «Вибіркової активності», а четвертий і п'ятий семестри «Вибіркові дисципліни, що спрямовані на розвиток загальних компетенцій»), всього 4 дисципліни загальним обсягом 20 кредитів ЄКТС.
- 2.5. Факультет(и) можуть збільшити кількість дисциплін, що спрямовані на розвиток загальних компетентностей (в тому числі дисципліни інших спеціальностей), для освітніх програм, що реалізуються на факультеті(ах) за рішенням Вченої ради факультету(ів).
- 2.6. У робочих навчальних планах для загально університетських вибіркових дисциплін за усіма спеціальностям / освітніми програмами передбачається однакова кількість контактних годин (як правило 30% від загального обсягу дисципліни), в тому числі з однаковим розподілом на лекційні та практичні / семінарські заняття). Для решти вибіркових дисциплін однакова кількість контактних годин (як правило 30% від загального обсягу дисципліни) є рекомендованою.

3. Загально університетські вибіркові дисципліни

- 3.1. Вимоги до дисциплін, які можуть бути включені (виключені) до (з)

переліку загально університетських вибіркових дисциплін формуються відділом якості освіти, ліцензування та акредитації та затверджуються Радою із забезпечення якості вищої освіти.

- 3.2. Факультети до 1 січня щорічно подають відділу якості, ліцензування та акредитації пропозиції щодо загально університетських дисциплін, які будуть пропонуватися здобувачам вищої освіти для вибору у наступному навчальному році. Пропонована факультетом вибіркова дисципліна може бути включена до переліку загально університетських за умови відповідності встановленим вимогам. Якщо подаються близькі або однакові за змістом вибіркові дисципліни, то пріоритет буде надаватися профільній кафедрі.
- 3.3. Базуючись на поданих пропозиціях та результатах опитування здобувачів вищої освіти за вибірковими дисциплінами, які уже викладалися, відділ забезпечення якості освіти, ліцензування та акредитації формує перелік вибіркових дисциплін та виносить його на затвердження Ради із забезпечення якості вищої освіти Сумського НАУ.
- 3.4. Затверджений перелік загально університетських вибіркових дисциплін з анотаціями оприлюднюється на офіційному веб-сайті у розділі «Каталог вибіркових дисциплін».
- 3.5. З метою розвитку світоглядних та громадянських якостей здобувачів вищої освіти, їхніх морально-етичних цінностей, способів мислення відповідно до Концептуальних засад гуманітарної складової підготовки фахівців у Сумському НАУ формується перелік дисциплін гуманітарного змісту (з числа загально університетських вибіркових дисциплін), з якого здобувачі вищої освіти обирають 1 дисципліну. Блок вибіркових дисциплін гуманітарного змісту планується у третьому семестрі для ОП першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та ОП за спеціальностями 211, 212 обсягом 360 кредитів ЄКТС).
- 3.6. Для ОП другого (магістерського) рівня вищої освіти включення дисциплін гуманітарного змісту до переліку вибіркових є рекомендованим у третьому семестрі.
- 3.7. З метою забезпечення неперервної підготовки з іноземної мови здобувачів вищої освіти, що навчаються першому (бакалаврському) рівні вищої освіти та створення можливостей для реалізації права на академічну мобільність, успішного продовження навчання на другому (магістерському) рівні вищої освіти до переліку загально університетських вибіркових дисциплін включається дисципліна «Іноземна мова», яка пропонується з третього по п'ятий семестр включно.
- 3.8. Для здобувачів вищої освіти, які обрали «Іноземну мову», кафедра, що забезпечує викладання вибіркової дисципліни, проводить тестування для визначення початкового рівня володіння іноземною мовою. Групи вивчення іноземної мови формуються з урахуванням початкового рівня володіння іноземною мовою здобувачами вищої освіти.

- 3.9. З метою розвитку компетентностей з англійської мови, вибіркові дисципліни, можуть пропонуватися англійською мовою, в анотації такої дисципліни обов'язково має бути зазначено вхідні вимоги до рівня володіння англійською здобувачами вищої освіти, які бажають обрати дисципліну.
- 3.10. Робочі програми (силабуси) усіх загально університетських вибіркових дисциплін затверджуються Радою із забезпечення якості вищої освіти.
- 3.11. У розкладі занять для загально університетських вибіркових дисциплін передбачається окремий день для усіх факультетів та спеціальностей.

4. Організація процедури вибору дисциплін здобувачами вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

- 4.1. Організацію вибору освітніх компонентів здобувачами вищої освіти здійснюють:
- 4.1.1. загальноуніверситетських дисциплін – відділ якості освіти, ліцензування та акредитації у частині формування та щорічного оновлення переліку цих дисциплін, формування пропозиції щодо груп (потоків), що вивчають дисципліну та навчальний відділ у частині затвердження складу груп (потоків) та формування розкладу;
 - 4.1.2. дисциплін, що є спільними для декількох факультетів (далі спільні вибіркові дисципліни) – спільно деканати відповідних факультетів;
 - 4.1.3. дисципліни, що пропонуються здобувачам вищої освіти окремої спеціальності (освітньої програми) – деканати факультетів, де реалізується ОП;
 - 4.1.4. інформація про вибіркові дисципліни (розширені анотації) наводиться на офіційному сайті університету, факультету. Інформування здобувачів вищої освіти про необхідність вибору ними вибіркових дисциплін здійснюють: деканати факультетів, органи студентського самоврядування відповідних факультетів, куратори академічних груп. Здобувачам вищої освіти надається інформація щодо порядку, термінів, процедури запису та особливостей формування груп для вивчення вибіркових дисциплін.
- 4.2. Вибір дисциплін здобувачі вищої освіти здійснюють у період з 1 лютого по 1 березня поточного навчального року на наступний навчальний рік, а здобувачі вищої освіти, які вступили до університету на основі ступеня вищої освіти «Фаховий молодший бакалавр» протягом двох тижнів після видання наказу про їх зарахування.
- 4.3. Етапи вибору загально університетських дисциплін:
- 4.3.1. **1 ЕТАП** – з 1 по 10 лютого. На основі затвердженого Радою з якості вищої освіти Сумського НАУ переліку загально університетських вибіркових дисциплін, інформація за якими наведена на офіційному веб-сайті у розділі «Каталог вибіркових дисциплін», відділ якості освіти,

ліцензування та акредитації організує процес вибору дисциплін. Група вважається сформованою, якщо дисципліну обрало не менше 25 здобувачів вищої освіти (студентів) (для іноземної мови – не менше 15 осіб).

4.3.3. 2 ЕТАП – з 11 по 15 лютого. Якщо група не сформована (дисципліну обрало менш, ніж 25 осіб (15 осіб - для іноземної мови), здобувачам вищої освіти (студентам), за вибором яких група не сформувалась, пропонується переглянути вибір відповідно до інформації щодо сформованих груп. Якщо здобувач вищої освіти (студент) не змінює вибір у визначений термін, він може бути включений до однієї зі сформованих груп, про що йому надсилається повідомлення.

4.3.4. 3 ЕТАП – з 16 лютого по 1 березня. Відділ якості освіти, ліцензування та акредитації формує пропозиції щодо груп (потоків) за дисциплінами, які обрали здобувачі вищої освіти (студенти), надає інформацію деканатам факультетів, які формують індивідуальні навчальні плани здобувачів вищої освіти (студентів).

4.3.5. У разі якщо здобувач вищої освіти (студент) у термін, визначений п. 4.3.4. цього Положення, не здійснив вибір дисципліни з поважної причини, він має повідомити про це співробітникам деканату та за погодженням надати заяву протягом першого тижня після того, як він приступить до занять. До поважних причин відносяться хвороба здобувача вищої освіти (студента), його навчання чи стажування в освітніх і наукових установах іноземних держав, призов на військову службу тощо.

4.3.6. Якщо здобувач вищої освіти (студент) не здійснив вибір, він може бути включений в одну із сформованих груп для вивчення вибіркових дисциплін. Кінцевий термін формування груп для вивчення вибіркових дисциплін на наступний навчальний рік – 1 травня поточного навчального року, а для здобувачів вищої освіти, які вступили до університету на основі ступеня вищої освіти «Фаховий молодший бакалавр» один місяць після видання наказу про їх зарахування.

4.4. Розширені анотації за вибірковими дисциплінами, що пропонуються здобувачам вищої освіти окремої спеціальності (освітньої програми) чи спільними вибірковими дисциплінами розміщуються на сайті факультету(ів).

4.5. Процедуру вибору фахових вибіркових дисциплін, що пропонуються здобувачам вищої освіти окремої спеціальності (освітньої програми) визначають факультети, що закріплюється рішенням Вченої ради відповідного факультету. Рекомендовано використовувати єдину систему. Якщо в інший спосіб – обов'язково заява.

5. Організація процедури вибору дисциплін здобувачами вищої освіти, що навчаються на другому (магістерському) рівні вищої освіти

5.1. Організацію вибору здобувачам вищої освіти здійснюють:

- 5.1.1. дисциплін, що є спільними для декількох факультетів – спільно деканати відповідних факультетів та/або відділ аспірантури і докторантури (для дисциплін, що пропонуються здобувачам третього рівня вищої освіти);
 - 5.1.2. дисциплін, що пропонуються здобувачам вищої освіти окремої спеціальності (освітньої програми) – деканати факультетів, де реалізується ОП;
 - 5.1.3. Інформування здобувачів вищої освіти про необхідність вибору ними вибіркових дисциплін здійснюють: деканати факультетів, органи студентського самоврядування відповідних факультетів, відділ аспірантури і докторантури (для дисциплін, що пропонуються здобувачам третього рівня вищої освіти). Здобувачам вищої освіти надається інформація щодо порядку, термінів, процедури запису та особливостей формування груп для вивчення вибіркових дисциплін.
- 5.2. Вибір дисциплін здобувачі вищої освіти здійснюють у період з 15 вересня по 1 жовтня поточного навчального року на другий та третій семестр навчання, а здобувачі вищої освіти додаткових наборів протягом одного місяця після наказу про їх зарахування.
- 5.3. Інформація про вибіркові дисципліни (силабуси), що пропонуються здобувачам вищої освіти окремої спеціальності (освітньої програми), чи спільними вибірковими дисциплінами розміщаються на сайті факультету(ів).
- 5.4. Вибір дисциплін, що пропонуються здобувачам вищої освіти окремої спеціальності (освітньої програми) чи спільних вибіркових дисциплін, підтверджується заявою, яку здобувач вищої освіти надає у деканат.
- 5.5. У разі якщо здобувач вищої освіти у термін, визначений п. 5.2. цього Положення, не може надати заяву щодо вибору дисципліни з поважної причини, він має повідомити про це співробітникам деканату та за погодженням надати заяву протягом першого тижня після того, як він приступить до занять. До поважних причин відносяться хвороба здобувача вищої освіти, його навчання чи стажування в освітніх і наукових установах іноземних держав, призов на військову службу тощо.
- 5.6. Для забезпечення здобувачам вищої освіти, які навчаються на другому (магістерському) рівні вищої освіти, можливості широкого вибору дисциплін відповідно до Концептуальних засад гуманітарної складової підготовки фахівців у Сумському НАУ у третьому семестрі, рекомендовано формувати широкий перелік вибіркових дисциплін, що спрямовані на розвиток загальних компетентностей, в тому числі дисципліни інших спеціальностей, гуманітарних дисциплін.

**6 Організація процедури вибору дисциплін здобувачами вищої освіти,
що навчаються на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти
(доктор філософії)**

- 6.1. Організацію вибору здобувачами вищої освіти (аспірантами) здійснює відділ аспірантури і докторантури.
- 6.2. Інформування здобувачів вищої освіти (аспірантів) про необхідність вибору ними вибіркового дисциплін здійснює відділ аспірантури і докторантури. Здобувачам вищої освіти (аспірантам) надається інформація щодо порядку, термінів, процедури запису та особливостей формування груп для вивчення вибіркового дисциплін.
- 6.3. Розширені анотації вибіркового дисциплін, що пропонуються здобувачам вищої освіти, що навчаються на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти розміщуються на веб-сторінці відділу аспірантури та докторантури.
- 6.4. Вибір дисциплін здобувачі вищої освіти (аспіранти) здійснюють:
 - 6.4.1. у період з 1 лютого по 1 березня поточного навчального року на наступний навчальний рік, якщо навчальним планом вибіркового дисципліни передбачені з третього або четвертого семестру;
 - 6.4.2. у період з 15 вересня по 1 жовтня якщо навчальним планом вибіркового дисципліни передбачені з другого семестру;
 - 6.4.3. у період одного місяця після наказу про їх зарахування для здобувачів вищої освіти (аспірантів) додаткових наборів.
- 6.5. Вибір здобувачем вищої освіти (аспірантом) дисципліни, підтверджується заявою, яку він надає у відділ аспірантури та докторантури.